

Perusopetuksen opetussuunnitelman muutokset ja täydennykset

4. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiseksi kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, *osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja*¹ sekä hyvinvointia jakes-tävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen *ja hyvinvoinnin* edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. *Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä*¹.

*Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuteen*². *Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.*

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäsenenä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. *Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyiden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä*¹. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen *opiskeluhuolto* on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, *häirintää*³, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti muiden ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Setuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan soisaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäsenenä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnot täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisentaitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja jatoimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuuttasekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

¹ Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

² Perusopetuslaki 11 §, 14 § (628/1998), Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 6 §

³ Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden pohdinta on keskeinen osa opetussuunnitelmatyötä ja samalla toiminnan jatkuvaa kehittämistä edistävä tekijä. Paikallisesti päätetään, miten oppilaat ja huoltajat osallistuvat toimintakulttuurin kehittämiseen sekä mitä muuta yhteistyötä ja keiden toimijoiden kanssa tehdään toimintakulttuurin kehittämiseksi. Suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös toimintakulttuurin jatkuvuuteen esiopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen eri vaiheissa.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokainen koulu täsmentää oman toimintakulttuurinsa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämisen tavoitteet, yhteiset toimintaperiaatteet sekä yhteistyön ja muun käytännön toteutuksen. Lisäksi opetuksen järjestäjä huolehtii, että monialaisten oppimiskokonaisuuksien sekä mahdollisen muun eheyttämisen suunnittelu, tavoitteiden ja sisältöjen määrittely, toteuttaminen, seuranta ja arviointiyhteistyö täsmennetään koulukohtaisesti. Koulukohtaisesti on tärkeä määritellä eri oppiaineiden ja koulun muun toiminnan yhteistyötä ja työnjakoa koskevat toimintatavat oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa sekä tarkentaa oppimiskokonaisuuksiin liittyvän oppilaan arvioinnin käytänteet. Täsmennykset kirjataan joko koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

Opetussuunnitelmaan voidaan myös liittää monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia yhteistyösuunnitelmia koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri sisältää koulun kaiken toiminnan ja on koulun tärkein yhteisöllinen kehittämis- ja arviointialue. Toimintakulttuuri muodostuu virallisista säädöksistä, johtamisrakenteista, yhteisistä arvoista ja arvostuksista, työn organisoinnista ja monenlaisista epävirallisista toimintatavoista. Suuri merkitys on myös vuorovaikutussäännöillä, opettajien tiedostetulla tai tiedostamattomalla oppimiskäsityksellä ja heidän toteuttamallaan pedagogiikalla. Toimintakulttuuri vaikuttaa kaikkien päivittäiseen hyvinvointiin ja koulutyön mielekkyyden kokemukseen. Tulevaisuuden kannalta olennaista ovat toimintakulttuurin vaikutukset erityisesti oppilaiden identiteettiin ja osaamiseen.

Toimintakulttuuria voidaan tarkastella kolmen elementin avulla, perustehtävä, rakenteet ja vuorovaikutus. Koulun perustehtävä liittyy oppilaan terveen kasvun tukemiseen, ihmisenä kasvamiseen, oppimisen mahdollistamiseen ja turvalliseen kouluun. Kun on kysymys koulusta, ovat yleiset odotukset peruskoulun tehtävästä usein vielä laajemmat kuin opetussuunnitelmissa määritellään. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on erittäin tärkeää, että työyhteisön jäsenillä on yhtenäinen käsitys ja tietoisuus tehtävästään eli siitä mitä ovat tekemässä ja miksi. Perustehtävän määrittelyssä ja arvioinnissa tärkeitä kokonaisuuksia ovat arvot, tavoitteet ja toiminta.

Rakenteet palvelevat perustehtävän toteutumista. Rakenteesta voidaan erottaa elementteinä mm. johtajuus, keskustelu- ja päätöksentekorakenteet, työ- ja vastuusuhteista sopiminen ja tiedottaminen. Koulun toiminnan rakenteita kehitettäessä on haasteellista yhteisen ajan löytyminen. Rehtorin tärkeimpiä tehtäviä on hallita kouluyhteisön ajankäyttöä ja hänen vastuullaan on luoda rakenteita, jotka mahdollistavat kaikkien osallisuuden.

Vuorovaikutus kattaa työyhteisön ihmissuhteet, ilmapiirin ja hyvinvoinnin. Se kertoo eniten siitä, millainen on työyhteisön yhteisöllisyyden laatu. Kun on kysymys työyhteisöstä, kehittämisen ja arvioinnin kohteena on nimenomaan ammatillinen vuorovaikutus. Ammatillinen vuorovaikutus edistää sovittujen tavoitteiden toteutumista sekä yhteisön avoimuutta ja luottamusta.

Kouluyhteisöt ovat muuttumassa voimakkaasti osana laajempaa yhteiskunnan ja työelämän muutosta. Muutos edellyttää vankkaa osaamista sekä johdolta ja opettajilta että opetuksen tukihenkilöstöltä ja oppijoilta. Tavoitteena on järjestelmä, joka tukee oppijoita heidän yksilöllisillä oppimispoluillaan ja harjaannuttaa heitä tarvittavissa kansalaisen ja työelämän tiedoissa ja taidoissa. Muutokset vaativat jatkuvaa uudistumista, uusien käytänteiden omaksumista ja yhteisön hyvinvoinnista huolehtimista.

Hyvä oppimisympäristö tukee yksilön oppimista yhdessä muiden kanssa ja tarjoaa samalla merkityksellisiä oppimiskokemuksia. Oleellista on, että oppimisympäristö tukee sosiaalisen yhteisön muodostumista ja että sen hyödyntäminen opetuksessa on didaktisesti ja pedagogisesti huolella suunniteltu. Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnassa korostuvat monipuolisuus, vaihtelevuus, turvallisuus, terveellisyys ja joustavuus. Näillä tuetaan erityisesti oppilaiden osallisuutta, vastuullisuutta, yhdessä työskentelyä, oppimisen iloa, omien vahvuuksien löytämistä, yritteliäisyyttä ja sitoutumista työntekoon.

Loimaan kaupungin strategiassa yhtenä toiminnallisena tavoitteena on, että tarjoamme lapsille ja nuorille viihtyisän ja turvallisen kasvun ja oppimisen paikan. Myös koulun yhteistyötahot ovat osa oppimisympäristöä. Oppimisympäristöt ulottuvat kulttuurin eri muotoihin, kansalaisyhteiskuntaan, yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, yritys- ja talouselämään sekä työelämään. Tieto- ja viestintätekniikan avulla on mahdollista hyödyntää monella tavalla erilaisia oppimisympäristöjä.

Koulun toiminnassa on olennaista vahvistaa oppilaan kokemusta osallisuudesta. Oppilas on kouluyhteisön tasa-arvoinen jäsen, hänen toiminnallaan on merkitystä ja hän voi vaikuttaa ympäristönsä ja yhteisönsä asioihin. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja ja vaikuttamaan omaan oppimiseensa ja koulunkäyntiinsä. Häntä kannustetaan ottamaan vastuuta omista asioistaan ja toimimaan yhdessä toisten kanssa ympäristönsä hyväksi.

Työelämän muuttuminen verkostomaiseksi ja yhteisölliseksi toiminnaksi tarkoittaa väistämättä myös oppimiskulttuurin muutosta samaan suuntaan. Opetushenkilöstön korkea osaaminen, työn tekemisen muutokset ja oppijoiden yleiset valmiudet mahdollistavat perinteisen koulutuksen mallien ja työtapojen muuttamisen. Opettajien työssä limittyvät toisiinsa yhä useammin opetustyö, oppimisen ohjaaminen, hallinnolliset tehtävät sekä moniammatillinen, poikkialueellinen ja muu sidosryhmäyhteistyö.

Tulevaisuudessa oppijoilta edellytetään jatkuvaa muutoskykyä, monialaista ammattitaitoa, vastuuta omasta työstä, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoa sekä itsetuntemusta. Laadukkaan oppimisen lähtökohdانا on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen kehittyminen. Opetusmenetelmät, jotka edellyttävät oppilaalta aktiivista osallistumista ja ovat sisällöltään merkityksellisiä, vaativat paljon sekä oppijalta

että opettajalta. Ollakseen tehokkaita, menetelmät vaativat huolellista suunnittelua ja jatkuvaa oppimisen arviointia.

Johtamisen rooli koulujen toimintakulttuurin uudistamisessa ja muutoksen mahdollistajana on merkittävä. Rehtori vastaa siitä, että oppilaat saavat opetussuunnitelman mukaista opetusta, mutta myös siitä, että koulun toimintakulttuuri kehittyy nykyajan yhteiskunnan ja työelämän vaatimusten tasolle. Rehtorin tehtävänä on johtaa ja ylläpitää pedagogista keskustelua, mahdollistaa tiimityöskentelyä, verkostoitumista ja luovaa ajattelua. Tarvitaan uskallusta ajatella ja toteuttaa asioita uudella tavalla. Koulujen toimintakulttuuria tulee kehittää yhteisölliseksi ja tukea johtajuutta. Toimintakulttuuriin kuuluu keskeisesti se, miten aikaa varataan tärkeille yhteisille toiminnoille. Toimivalla työnjaolla on suuri merkitys työyhteisön toimivuuteen ja koko koulun viihtyisään ilmapiiriin.

Toimintakulttuurin muutoksen johtamisessa tärkeää on ohjata henkilöstöä arvioimaan toimintatapaan ja työtään. Koulun henkilöstöllä tulee olla yhteinen ymmärrys muutoksen syistä, sille asetetuista tavoitteista ja kunkin omasta roolista muutoksessa. Mahdollisuus pedagogiselle keskustelulle, pohdinnalle ja ajatusten jakamiselle on erittäin tärkeää. Samoin yhteisyyden tunne, jossa kukaan ei tunne jäävänsä yksin uusien tavoitteiden kanssa.

Pedagogisella johtajuudella tarkoitetaan sitä johtajan konkreettista toimintaa, jolla hän pyrkii ohjaamaan yhteisöään kohti sisällöllisesti ja menetelmällisesti laadukasta kasvatustyötä. Johtajuuteen kuuluu siten koulun perustehtävän syvälinen sisäistäminen, kasvatustehtävään liittyvien vaatimusten ja edellytysten tukeminen, yhteisön kehittymisen vaiheiden ja edellytysten ymmärtäminen sekä niiden hyväksi käyttäminen. Näiden lisäksi tarvitaan myös hyvää ihmistuntemusta ja kykyä sietää erilaisuutta.

Toimintakulttuurin arviointia ja kehittämistä tukevia toimenpiteitä:

- Loimaan kaupungin perusopetuksen arvoperustan sekä laaja-alaisen osaamisen painotukset ja paikalliset tarkennukset tukevat osaltaan toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden toteutumista
- Pedagogisen johtamisen korostaminen (oppimisen edellytyksistä huolehtiminen, johtaminen ja kehittyminen ajassa)
- Yhteisön säännöllinen pedagoginen keskustelu (yhteisön sitouttaminen arvoihin ja tavoitteisiin, osallistava yhteistyö, osaamisen jakaminen)
- Rehtorien kokouksissa käsitellään koulujen toimintakulttuuriin ja pedagogiikkaan liittyviä kysymyksiä (johtamisen tukeminen)
- Vuosittain valitaan jokin toimintakulttuurin kehittämistä ohjaava periaate painopistealueeksi ja arvioidaan sen toteutumista (lukuvuosisuunnitelma ja toimintakertomus)
- Henkilöstön täydennyskoulutus suunnitelmassa yhtenä painopistealueena ovat toimintakulttuurin kehittämistä tukevat koulutukset
- Verkostoituminen (vertaistuki, eri ammattilaisia hyödyntävä yhteistyö, tiedon ja osaamisen hallinta)
- Toiminnan säännöllinen arviointi (yhteisöllinen oppimisprosessi, vahvistaa muutoksen hallintaa, luovuus, yhteinen tahtotila)
- Ohjausryhmän seuranta, ohjaus ja arviointi (esimerkiksi kehittämispäivät, joiden aiheena ovat koulujen toimintakulttuurin kehittämistä käsittelevät aiheet)

- Vanhempainyhdistyksissä ja oppilaskunnissa tulee vuosittain arvioida koulujen toimintakulttuuria ja pohtia kehittämistarpeita
- Tarvittaessa toimintakulttuurin kehittämisessä voidaan käyttää myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Liikkuva koulu Loimaan kaupungissa

Liikkuvan koulun tavoitteena on aktiivisempi ja viihtyisämpi koulupäivä ja hyvinvoiva koululainen. Tärkeää on oppilaiden osallisuuden lisääminen, oppimisen edistäminen sekä lisää liikettä – vähemmän istumista. Liikkuvissa kouluissa ajatellaan asioita uusilla tavoilla: esimerkiksi istutaan vähemmän, tuetaan oppimista toiminnallisilla menetelmillä, liikutaan välitunneilla ja kuljetaan koulumatkat omin lihasvoimin.

Liikkuva koulu – toiminnalla voidaan tukea koulun aktiivisen toimintakulttuurin kehittymistä monilla erilaisilla tavoilla. Toiminta tarjoaa monia käytäntöjä työskentelyn monipuolistamiseen ja oppilaiden osallisuuden vahvistamiseen.

Viihtyisämpiä koulupäiviä syntyy tekemällä yhdessä ja ottamalla oppilaat mukaan suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimintaan. Vuorovaikutus ja yhteistoiminnallisuus parantavat usein koulun ilmapiiriä, millä on vaikutusta myös koulun työrauhaan, oppilaiden sosiaalisiin taitoihin ja oppimiseen.

Tavoitteena on, että jokainen koulu rekisteröityisi liikkuva koulu – ohjelmaan. Koulu voi toteuttaa liikkuvampaa koulupäivää omalla tavallaan. Tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään kaikille kouluille yhteiset monialaiset oppimiskokonaisuudet, joiden teemana ovat ”Kansalaistaidot ja arjen hallinta”. Eri vuosiluokilla on opiskelujakso, joka toteuttaa tätä teemaa. Kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään vuosiluokittain monialaisen oppimiskokonaisuuden keskeiset tavoitteet ja sisällöt. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa kuvataan kokonaisuuden tarkempi toteuttaminen (käytännön järjestelyt, mahdolliset yhteistyötahot, kokonaisuuteen sisältyvät oppiaineet, oppilaiden osallistuminen suunnitteluun, arviointikäytännöt, toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen).

Monialaiset oppimiskokonaisuudet ovat opetusta eheyttäviä ja oppiaineiden yhteistyöhön perustuvia opiskelujaksoja. Niiden toteuttamisen tulee ilmentää koulun arvoja ja oppimiskäsitystä. Oppimiskokonaisuudet konkretisoivat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita ja tukevat laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kuntakohtaiseen opetussuunnitelmaan kirjatut monialaisten oppimiskokonaisuuksien aiheet ja sisällöt sekä toteuttaminen perustuvat laaja-alaisen osaamisen paikallisiin painotuksiin ja ne tukevat perusopetuksen arvojen paikallisten painotusten sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden toteuttamista.

Erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa korostuvat seuraavat oppimiskäsityksen piirteet:

- oppilas on aktiivinen toimija, joka oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa
- myönteiset tunnekokemukset ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista
- oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten oppilaiden, aikuisten ja eri yhteisöjen kanssa
- oppiminen on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua ja näiden prosessien monipuolista arvioimista

Monialaiset oppimiskokonaisuudet tulee suunnitella riittävän pitkäkestoisina (kesto tulisi olla noin viikon koulutyötä vastaava aika), jolloin oppilailla on aikaa syventyä oppimiskokonaisuuden sisältöön ja työskennellä pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita. Tavoitteena on, että oppilaat voivat hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa (esim. sisältö ja toteuttamistavat) ja niiden toteuttamiseen osallistuu useampia oppiaineita. Niiden toteuttamiseen voi sisältyä erilaisia eheyttämisen tapoja: Järjestetään samaan teemaan liittyvät asiat peräkkäin opiskeltaviksi (jaksottaminen), opiskellaan samaa teemaa kahdessa tai useammassa oppiaineessa samanaikaisesti (rinnastaminen), järjestetään toiminnallisia aktiviteetteja, kuten teemapäiviä, erilaisia tapahtumia, projekteja, opintokäyntejä, leirikouluja.

Yhteisten oppimiskokonaisuuksien lisäksi kouluilla on mahdollisuus toteuttaa omia monialaisia oppimiskokonaisuuksia, joiden tavoitteet, sisällöt ja toteuttaminen tulee kuvata lukuvuosisuunnitelmassa. Koulukohdittaiset oppimiskokonaisuudet voivat tukea esimerkiksi koulun profiloitumista.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamista tukevia suunnitelmia ovat mm.:

- kulttuurikasvatussuunnitelma
- mediakasvatussuunnitelma
- yrittäjyyskasvatusstrategia
- kestävän kehityksen toimintamalli
- tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön strategia

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien seuranta, arviointi ja kehittäminen toteutetaan osana opetussuunnitelman toteutumisen seurantaa, arviointia ja kehittämistä (vrt. luku 1.4.).

KANSALAISTAIDOT JA ARJEN HALLINTA

Vuosiluokka	Opiskelujakson nimi	Opiskelujakson tavoitteet	Opiskelujakson sisältö
1	Terveys, turvallisuus ja hyvinvointi "Minä liikenteessä"	Oppilaan liikennekäyttäytymistä ja – turvallisuutta edistävät tiedot, taidot ja asenteet kehittyvät.	Liikkuminen liikenteessä jalan- kulkijana ja pyöräilijänä

		<p><i>Oppilas oppii turva- ja suojavälineiden käyttöä sekä itsenäistä ja turvallista liikkumista lähiympäristössä.</i></p> <p><i>Oppilaan taidot kävelijänä ja pyöräilijänä kehittyvät.</i></p> <p><i>Oppilas tunnistaa koulumatkan vaaranpaikat.</i></p>	<p><i>Liikennemerkkit jalankulkijalle ja pyöräilijälle</i></p> <p><i>Liikennesääntöjen kunnioittaminen</i></p> <p><i>Pyöräilijän varusteet</i></p> <p><i>Koulumatkan vaaranpaikat</i></p> <p><i>Koulupoliisin vierailu</i></p>
2	<p><i>Ihmissuhteet/ erilaisuuden hyväksyminen</i></p> <p><i>”Moninaisuus keskuudessamme”</i></p>	<p><i>Oppilas ymmärtää tasa-arvoisten ihmisoikeuksien perusteet ja arvot.</i></p> <p><i>Oppilas ymmärtää ihmisten moninaisuuden: oppii katsomaan omaa ja muita kulttuureja eri näkökulmista sekä arvostamaan niitä.</i></p> <p><i>Oppilas oppii samaistumaan toisen asemaan ja ymmärtää syrjinnän aiheuttamat vahingot.</i></p>	<p><i>Ihmisoikeuksien käsittelemistä leikkien ja toiminnallisten tehtävien kautta</i></p> <p><i>Tutustumista eri maanosien kulttuurien pääpiirteisiin ja ympäristöihin lasten oman tutkimisen kautta</i></p> <p><i>Erialaisten kulttuurien ja tarinoiden kuuntelua ja työstämistä kuvataiteen ja kirjoittamisen keinoin</i></p> <p><i>Opetellaan samaistumista roolileikkien ja prosessidraaman kautta</i></p>
3	<p><i>Talouden hallinta ja kuluttaminen</i></p> <p><i>”Minä kuluttajana”</i></p>	<p><i>Oppilas oppii tekemään kestävän elämäntavan kannalta vastuullisia valintoja.</i></p> <p><i>Oppilas oppii lajittelun periaatteet sekä energian ja veden taloudellisen käytön perusteet.</i></p> <p><i>Oppilas oppii oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita.</i></p>	<p><i>Kestävä kehitys ja kierrättäminen</i></p> <p><i>Lajittelun periaatteet</i></p> <p><i>Energian ja veden käyttö ja mahdollisia säästötoimia</i></p> <p><i>Oma ekoteko ja sen seuranta</i></p> <p><i>Järkevä kuluttaminen</i></p> <p><i>Oman rahankäytön suunnittelu</i></p> <p><i>Mainonta ja markkinointi</i></p>

4	<p><i>Informaatio-, media- ja digitaidot</i></p> <p>”Minä ja media”</p>	<p><i>Oppilas oppii tiedonhaun perusteet.</i></p> <p><i>Oppilas oppii hyvän tavan mukaiset toimintamallit sosiaaliseen mediaan.</i></p> <p><i>Oppilas ymmärtää tietoturvan merkityksen.</i></p> <p><i>Oppilas osaa käyttää erilaisia viestinnän välineitä ja oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja vastuullisesti sekä tulkitsemaan muiden viestintää.</i></p>	<p><i>Tiedonhallintataidot</i></p> <p><i>Netiketti ja Someketti</i></p> <p><i>Erilaisten viestintävälineiden monipuolinen käyttö</i></p> <p><i>Omien ajatusten ja tunteiden ilmaisuus</i></p> <p><i>Viestien sisällön ja tarkoituksen erittely ja tulkinta</i></p> <p><i>Media ja median käyttö</i></p> <p><i>Kirjaston käyttö</i></p>
5	<p><i>Terveys, turvallisuus ja hyvinvointi</i></p> <p>”Turvataidot”</p>	<p><i>Vahvistaa oppilaiden itsearvostusta ja itseluottamusta, tunne- ja vuorovaikutustaitoja, hyviä ihmissuhteita sekä kannustaa heitä puhumaan vaikeista asioista.</i></p> <p><i>Oppilas oppii taitoja, joilla hän voi välttyä joutumasta kiusaamisen, alistamisen, väkivallan, houkuttelun, ahdistelun ja seksuaalisen hyväksikäytön tilanteisiin tai niihin joutuessaan osaa suojella itseään ja puolustaa rajojaan.</i></p>	<p><i>Olen arvokas ja tärkeä - omien vahvuuksien tiedostaminen, itsensä arvostaminen</i></p> <p><i>Ystävyys, kaveruus, yhdessäolo</i></p> <p><i>Inhimillinen turvallisuus ja sen rakentuminen</i></p> <p><i>Itsestä huolehtiminen</i></p> <p><i>Lasten kaltoinkohtelu (fyysinen ja emotionaalinen, seksuaalinen hyväksikäyttö, laiminlyönti)</i></p> <p><i>Toimintamalleja uhkatilanteiden kohtaamiseen</i></p>
6	<p><i>Terveys ja turvallisuus, hyvinvointi</i></p> <p>”Minä ja terveyteni”</p>	<p><i>Oppilas ymmärtää terveyden osaluokkia, arjen terveystottumusten merkitystä omalle hyvinvoinnille.</i></p> <p><i>Oppilas osaa kokeilla ja soveltaa terveysosaamistaan arjessa.</i></p> <p><i>Herätetään keskustelua päihteistä ja päihteiden käyttöön liittyvistä riskeistä.</i></p>	<p><i>Terveellinen ravinto</i></p> <p><i>Terveelliset elämäntavat, liikunta, lepo</i></p> <p><i>Psyykinen hyvinvointi</i></p> <p><i>Tupakka, alkoholi, huumeet – Mitä ovat? Miksi ovat vaarallisia?</i></p> <p><i>Selviytymispelit</i></p>

		<p>Asenteiden muokkaaminen päihteiden kokeilun ja käytön ehkäisemiseksi.</p> <p>Kannustetaan huomioimaan turvallisuus osana arkea, omaksutaan tietoja, taitoja ja asenteita, jotka vaikuttavat turvallisuuskäyttäytymiseen.</p>	<p>Tapaturmat – miten tapaturmia voidaan ehkäistä ja vähentää</p> <p>Toisten auttaminen ja iän mukaiset ensiaputaidot</p>
7	<p>Terveys, turvallisuus ja hyvinvointi:</p> <p>”Päihteet yhteiskunnassamme”</p>	<p>Oppilas tuntee erilaiset päihteet ja niiden vaikutuksen hyvinvoinnille yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta.</p> <p>Oppilas osaa tehdä hyvinvointia edistäviä valintoja päihteisiin liittyen sekä löytää ratkaisuvaihtoehtoja mahdollisiin ongelmatilanteisiin.</p> <p>Oppilas tunnistaa omiin alkoholi-asenteisiin vaikuttavia tekijöitä ja pohtii, miten voi itse vaikuttaa ympäristöönsä hyvällä esimerkillä.</p>	<p>Päihteiden väärinkäytön tunnistaminen</p> <p>Päihteiden käytön seuraukset yksilölle ja yhteiskunnalle</p> <p>Toimintamallit myönteisiin valintoihin päihteitä kohdattaessa</p> <p>Kulttuuriin kuuluva asiallinen alkoholin käyttö</p> <p>Päihdetyön tahot</p> <p>Päihteet ja media</p> <p>Päihteet ja mainonta</p>
8	<p>Informaatio-, media-, ja digitaidot</p> <p>”Kriittisesti ja laillisesti mediassa”</p>	<p>Oppilas osaa eritellä, analysoida, tulkita ja arvottaa mediasisältöjä eri näkökulmista.</p> <p>Oppilas oppii suhtautumaan kriittisesti median välittämiin sisältöihin ja pohtimaan niihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä arvoja viestinnässä.</p> <p>Oppilas tietää netin turvallisesta käytöstä, tietoturvasta ja yksityisyyden suojaamisesta.</p> <p>Oppilas tuntee lailliset oikeutensa ja velvollisuutensa median käyttäjänä.</p> <p>Oppilas hallitsee monipuoliset tiedonhallintataidot sekä osaa</p>	<p>Median rooli ja vaikutukset yhteiskunnassa, median kuvaaman maailman suhde todellisuuteen</p> <p>Viestien sisällön ja tarkoituksen erittely ja tulkinta, lähdekritiikki, mediakriittisyys</p> <p>Tietoturva</p> <p>Verkkoetiikka</p> <p>Tekijänoikeudet ja netti</p> <p>Sananvapaus</p> <p>Oman henkilöllisyyden suojaaminen</p> <p>Kunnianloukkaus, yksityiselämästä loukkaava tieto</p>

		<i>vertailla, valikoida ja hyödyntää hankkimaansa tietoa.</i>	<i>Nettikiusaaminen</i>
9	<i>Talouden hallinta ja kuluttaminen</i> <i>”Itsenäisen elämän taloushallinta”</i>	<i>Oppilas tuntee henkilökohtaisen taloushallinnan periaatteet sekä yksilön vastuun osana yhteiskuntaa.</i> <i>Oppilas ymmärtää yhteiskunnallisen vastuun merkityksen omalle taloudelle ja osaa huomioida sen taloudensuunnittelussaan.</i> <i>Oppilas tiedostaa kestävästä kehityksen näkökulmat.</i> <i>Oppilas hallitsee henkilökohtaisen taloushoidon ja asiainnin sekä tuntee asiointitahot.</i>	<i>Opiskelijan talous ja opintotuki-järjestelmä</i> <i>Tulot, verotus ja budjetointi</i> <i>Kuluttaminen, maksuhäiriöt, kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet</i> <i>Pankkitoiminta, säästäminen ja lainat</i>

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan koulu yhteisön sujuvasta toiminnasta jayhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävä elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. *Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä*¹. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoito ja *oppimisen* tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjävastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, opiskeluhoitoon ja *oppimisen* tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista koulu yhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja *poissaolojen suunnitelmallinen* ennaltaehkäisy¹, sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja *didaktisilla* ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen.

Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja *opiskeluhoollollisen* tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti *opiskeluhoitolpalvelujen ammattilaisten* kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on koulu yhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisenakoulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä.

Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsätunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, koulu yhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluuissa. Koulun tehtävänä on puuttua *suunnitelmallisesti*¹ poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin koulu yhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.^{1,3}

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua varten voidaan paikallisesti laajentaa esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää.²

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.¹

Opiskeluhoolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhoolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seuranta ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhoolto-ryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhooltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.^{1,3}

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea-aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä.^{1,3} Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön.⁴

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa.¹

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.¹

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle mahdollisimman pian.¹ Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhooltopalveluiden ammattilaisiin.⁵ Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti.^{1,7}

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista. Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhooltopalveluiden ammattilaisten kanssa.^{1,7,11} Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.¹

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti.¹ Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhooltopalveluiden ammattilaisia opiskeluhoollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteenselvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain. Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta.^{1,7} Opiskeluhooltopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluihin.^{6,7}

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä^{1,8}. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana⁹.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävälstensuojeluilmoitus¹⁰.

¹ Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

² Perusopetuslaki 11 §, 14 § (628/1998), Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksenvaltakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 6 §

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2 - 6 § (1287/2013)

⁴ Perusopetuslaki 29 § (626/1998)

⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § (1287/2013)

⁶ Terveystieteidenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014)

⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013)

⁸ Perusopetuslaki 16 §, 16 a §, 17 §, 17 a § (628/1998)

⁹ Perusopetuslaki 18 § (628/1998)

¹⁰ Sosiaalihuoltolaki 35 § (1301/2014)

¹¹ Perusopetuslaki 3 § (626/1998)

5. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. *Opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti* kaikkientässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa

- mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi
- *toimintamallin oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi. Toimintamallissa kuvataan opetuksen järjestäjää, koulua ja oppilasta koskien¹*
 - *miten kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja vertaissuhteita tuetaan ja poissaoloja ennaltaehkäistään¹. Mikäli paikallisesti päätetään laajennettavan esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, kuvataan näiden tuntien tavoitteet ja sisällöt opetussuunnitelmassa⁸.*
 - *miten poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti niin että niistä kerätty tieto on käytettävissä poissaolojen ehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen lukuvuoden aikana¹*
 - *miten poissaoloihin puututaan suunnitelmallisesti, ja tämän edellyttämä työnjako ja vastuut^{1,2}*
 - *miten yhteistyö huoltajien tai muun laillisen edustajan kanssa toteutetaan^{1,2,3}*
 - *miten poissaolojen ehkäisemisen ja seurannan sekä poissaoloihin puuttumisen toimintatavat sekä niiden suunnittelu koordinoidaan koulukohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä, jossa huoltajat ja oppilaat ovat osallisena^{1,4}*
 - *miten yhteistyö opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa poissaolojen ehkäisemisessä, niihin puuttumisessa sekä poissaolojen syiden selvittämisessä toteutetaan^{1,2}*
 - *yhteistyössä kuvataan oppilaan opiskeluhoitopalveluihin ohjaamisen käytännöt⁵, terveystarkastuksiin liittyvä yhteistyö⁶ sekä yhteistyön konkreettinen käynnistäminen opiskeluhoitopalvelujen kanssa oppilaan runsaissa poissaoloissa^{1,7}.*
 - *miten toimintamallin jatkuva seuranta ja kehittäminen kerätyn tiedon ja järjestelmällisen palautteen pohjalta tehdään¹.*

- miten yhteistyö koulun sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa organisoidaan ja miten sitä seurataan ja kehitetään, erityisesti
 - miten huolehditaan oppilaiden osallisuuden toteutumisesta
 - mitkä ovat kodin ja koulun yhteistyön keskeiset tavoitteet ja järjestämiskäytännöt.

¹ Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 - 5 § (1287/2013)

³ Perusopetuslaki 3 § (626/1998)

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1287/2013)

⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § (1287/2013)

⁶ Terveydenhuoltolaki 16 § (1326/2010), Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 7 § (338/2011)

⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 - 19 § (1287/2013), Terveydenhuoltolaki 15 a §, 16 §, 17 a § (1326/2010), Sosiaalihuoltolaki 5 §, 10 §, 27 c § (1301/2014)

⁸ Perusopetuslaki 11 §, 14 § (626/1998)

Ks. Opetuksen järjestämissuunnitelma (Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen oppilaan kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki).

Yhteinen vastuu koulupäivästä

Loimaan kaupungin perusopetuksen tavoitteena on, että oppilaiden oppiminen ja kasvaminen tapahtuvat turvallisessa ja vuorovaikutteisessa opiskeluympäristössä. Toiminnassa otetaan huomioon tasa-arvon toteutuminen ja ensisijaisena lähtökohtana on lapsen edun toteutuminen.

Jokaiselle oppilaalle turvataan opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhoillon palvelut ja tuki ottamalla huomioon oppilaan tuen tarpeet, oppimisen edellytykset ja henkilökohtaiset vahvuudet.

Toiminnan lähtökohtana on kaikkien yhteinen vastuu hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyön ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu kaikille koulun aikuisille. Hyvän koulupäivän toteutuminen varmistetaan tekemällä avointa ja aktiivista yhteistyötä oppilaiden, huoltajien, opiskeluhoillon ja muiden sidosryhmien kanssa.

Oppilaiden oma vastuu hyvästä koulupäivästä ilmenee mm. osallistumisena koulutyöhön ja koulun sääntöjen noudattamisena. Opettajien tehtävänä on puolestaan puuttua oppilaan poissaoloihin poissaolomallin mukaisilla toimenpiteillä.

Turvallinen oppimisympäristö on jokaisen oppilaan oikeus. Turvallisuudessa kiinnitetään huomiota koulutilojen ja -alueen fyysiseen, henkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Erityisesti kiusaamiseen puututaan tehokkaasti sekä yksilö- että yhteisötasolla.

Turvallisuutta edistetään koulu- ja kiinteistökohtaisilla turvallisuus- ja pelastussuunnitelmilla, suunnitelmalla oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusamiselta ja häirinnältä sekä koulujen järjestyssäännöillä. Turvallisuusasioiden suunnittelussa tehdään yhteistyötä eri sidosryhmien ja viranomaisten kanssa.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Yleistä

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja jälki-istuntoa sekä kurinpidollisia toimia koskevan suunnitelman laatimisesta. Tätä suunnitelmaa noudatetaan kaikissa Loimaan kaupungin peruskouluissa.

Koteja tiedotetaan kasvatuskeskustelukäytännöistä ja kurinpitokeinoista lukuvuoden alussa jaettavan tai julkaistavan koulutyön tiedotteen yhteydessä.

Henkilökunnan perehdytys ja osaamisen varmistaminen

Kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisten toimien käyttöä koskeva suunnitelma käydään läpi jokaisen lukuvuoden alussa. Koulun rehtori varmistaa, että koko henkilökunta perehtyy suunnitelmaan ja toimii sen mukaisesti. Samalla varmistetaan, että opetushenkilöstö tietää, miten kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten toimien käyttö kirjataan Wilmaan.

Kun kasvatuksellisia tai kurinpidollisia keinoja käytetään, noudatetaan perusopetuslakia. Muita kuin lakiin perustuvia ojentamis- ja kurinpitokeinoja ei voi käyttää.

Rehtori varmistaa, että koulun järjestyssäännöt perustuvat kaupungin yhteisiin järjestyssääntöihin. Luokanopettajat tai luokanvalvojat kertaavat vuosittain koulun järjestyssäännöt yhdessä oppilaiden kanssa. Lisäksi luokanopettajat tai luokanvalvojat käyvät vuosittain läpi suunnitelman kasvatuskeskusteluista ja kurinpidollisten toimien käytöstä oppilaiden kanssa oppilaiden ikä ja kehitystaso huomioon ottaen.

Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan tulee osallistua opetukseen, johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Oppilaan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa. Vahingoista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle.

Jos tekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, koulun opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuuttaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden tai tilan. Tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaan ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle vaaralliseksi tai raskaaksi eikä sen suorittaminen saa kestää enempää kuin kaksi tuntia. Oppilas ei voi tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, siitä tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Tehtävän suorittaminen tulee ottaa huomioon päätettäessä muista kurinpidollisista toimenpiteistä.

Kurinpidolliset toimenpiteet

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitotoimia. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitotoimissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön päivittäinen ohjaus ja palaute ennaltaehkäisee kasvatustilanteiden ja kurinpidollisten toimien käytön tarvetta sekä toimii keinona lievään epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumisessa.

Kasvatustilanteiden puuttuminen on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen, mikäli ohjaus ja palaute sekä muut pedagogiset ratkaisut eivät ole riittäviä tai rike on riittävän suuri. Kasvatustilanteiden puuttumisen tavoitteena on ohjata oppilasta ottamaan vastuuta koulunkäynnistään ja käyttäytymisestään.

Kurinpitotoimia ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Kurinpitotoimia käytetään lähtökohtaisesti silloin, kun ohjaus ja palaute sekä kasvatustilanteiden puuttuminen eivät ole olleet riittäviä toimenpiteitä epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi.

Muita perusopetuslain mukaisia turvaamis- ja ojentamistoimenpiteitä ovat opetustilanteesta tai muusta tilaisuudesta poistaminen, opetukseen osallistumisen epääminen, esineiden tai aineiden haltuun ottaminen, oikeus tarkastaa oppilaan tavarat ja kotitehtävien tekeminen työpäivän jälkeen.

Kasvatustilanteiden puuttuminen

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävässä kasvatustilanteiden puuttumiseen. Koulun opettaja tai rehtori määrää kasvatustilanteiden puuttumisen.

Huoltajalle tulee varata mahdollisuus osallistua kasvatustilanteiden puuttumiseen tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi. Kasvatustilanteiden puuttumista vastaa ensisijaisesti tilanteen kohdannut opettaja. Tilanteiden puuttuminen järjestetään mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. Kasvatustilanteiden puuttumisen voi järjestää kerralla tai useammalla kerralla, mikäli huoltaja osallistuu siihen. Tilanteiden puuttuminen voidaan pitää koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Kasvatustilanteiden puuttumisen yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi.

Kasvatustilanteiden puuttuminen tulee kirjata Wilmaan. Kasvatustilanteiden puuttumisen yhteydessä pohditaan tarvittaessa myös muiden tukitoimien, kuten oppilashuollollisen tuen, tarvetta.

Kurinpitotoimet

Kurinpitotoimeita harkittaessa tulee aina ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Ennen oppilaan määräämistä jälki-istuntoon, kirjallisen varoituksen antamista oppilaalle ja oppilaan määräaikaista erottamista on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti, kuultava oppilasta ja hankittava muu tarpeellinen selvitys.

Ennen edellä mainituista kurinpitotoimista päättämistä on myös oppilaan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kaikki oppilaaseen kohdistetut kurinpidolliset toimet tulee kirjata Wilmaan. Kurinpidollisten toimien käytön yhteydessä pohditaan tarvittaessa myös muiden tukitoimien, kuten oppilashuollollisen tuen, tarvetta.

Jälki-istunto

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi. Koulun opettaja tai rehtori määrää jälki-istunnon. Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon

ajan. Jälki-istuntoa ei voida järjestää siten, että oppilas joutuisi sen seurauksena jäämään pois opetussuunnitelman tai muun koulun toimintaa koskevan suunnitelman mukaisesta opetuksesta. Jälki-istunto kirjataan Wilmaan. Oppilaalle järjestetään tarvittava oppilashuolto.

Kirjallinen varoitus

Oppilaalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Koulun rehtori antaa kirjallisen varoituksen. Kirjallisesta varoituksesta on annettava päätös. Oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto.

Määrä-aikainen erottaminen

Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Sivistyslautakunta tekee päätöksen oppilaan määräaikaisesti erottamisesta. Kun oppilas on käyttäytynyt niin väkivaltaisesti tai uhkaavasti, että toisen oppilaan tai koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut, ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu, määräaikainen erottaminen voidaan panna täytäntöön sen estämättä, ettei päätös ole lainvoimainen. Määräaikaista erottamista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaisesta erottamisesta päätetään.

Opetuksen järjestäjän tulee järjestää opetus, joka estää määräajaksi erotetun oppilaan jäämisen jälkeen vuosiluokkansa ja opetusryhmänsä edistymisestä. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus osallistua henkilökohtaisen suunnitelman laatimiseen. Määräaikaisesta erottamisesta on tehtävä päätös. Oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuolto. Lisäksi oppilaan määräaikaisesta erottamisesta on tarvittaessa ilmoitettava Varsinais-Suomen hyvinvointialueen sosiaalipalveluihin.

Muut turvaamis- tai ojentamistoimenpiteet

Opetustilanteesta tai muusta tilaisuudesta poistaminen

Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta. Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon opetuksen epäamisestä.

Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia oppilaan poistamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Rehtori ja opettaja voivat tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa. Opetustilanteesta tai muusta tilaisuudesta poistaminen kirjataan Wilmaan.

Opetukseen osallistumisen epäminen

Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Rehtori voi evätä oppilaan osallistumisen opetukseen edellä mainitulla perusteella myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen.

Rehtori kertoo oppilaalle ja oppilaan huoltajille mahdollisuudesta keskustella henkilökohtaisesti opiskelu-
huollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki
epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilasta ei saa jättää ilman valvontaa, kun hänet on
poistettu luokkahuoneesta, muusta tilasta tai koulun tilaisuudesta tai kun oppilaan opetukseen osallistu-
minen on evätty jäljellä olevan ja sitä seuraavan työpäivän ajaksi. Pääsääntöisesti pyritään siihen, että
oppilaan huoltaja hakee oppilaan koulusta, mikäli oppilaan osallistumisen opetukseen evätään.

Oppilaalle tehdään suunnitelma palaamisen tukemiseksi. Rehtori on yhteydessä huoltajaan ja laatii huol-
tajan kanssa suunnitelman oppilaan kouluun palaamisesta sekä varmistaa, että huoltajalla on oppilashuol-
lon yhteystiedot. Oppilaalle ja oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle on varattava tilaisuus
osallistua suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma ja opetuksen epääminen kirjataan Wilmaan.

Esineiden tai aineiden haltuun ottaminen

Rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta
kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. Jos haltuun
otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ot-
tamisen, rehtorilla tai koulun opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi
välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina oppilaan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai
vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja kos-
kee vain oppilaan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita sekä esineitä tai aineita,
joita käytetään oppimisen tai opetuksen häiritsemiseen. Haltuunotossa ei saa käyttää voimankäyttöväli-
neitä.

Haltuun otettu esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Opetusta häiritsevä esine tai aine tulee luovuttaa
oppilaalle oppitunnin tai tilaisuuden päättymisen jälkeen, mahdollisimman pian haltuunotosta. Jos on to-
dennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu, häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa op-
pilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. Kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai
muulle lailliselle edustajalle. Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituk-
sesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden hävittäminen ja
luovuttaminen tulee kirjata.

Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppi-
laalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.
Poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle luovutetaan välittömästi huumausaineet, ampuma-
aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksen ja kaasusumuttimet sekä räjähteet. Esineiden tai aineiden haltuun
ottaminen kirjataan Wilmaan.

Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat

Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan
hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, kielletyn esineen tai aineen hal-
tuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen
hallussa pito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti
osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole. Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastusta tehtäessä on huomioitava erityisesti turvallisuus ja hienotunteisuus. Tarkastajan tulee olla op-
pilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen
koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa
koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin
poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttä-
mätöntä. Oppilaan tavaroiden tarkastaminen kirjataan Wilmaan.

Kotitehtävien tekeminen työpäivän jälkeen

Opettaja voi määrätä kotitehtävänsä laiminlyöneen oppilaan työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään. Kotitehtävien tekeminen työpäivän jälkeen kirjataan Wilmaan.

Suunnitelman seuranta ja arviointi

Luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa luokkansa oppilaiden kurinpitomenettelyjä. Koulun yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä seuraa kasvatustieteiden ja kurinpidollisten keinojen käytön suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta oppilaitoksessa. Lisäksi kouluissa seurataan ja arvioidaan suunnitelmaa lukuvoimittain koulussa tehtävän muun arvioinnin yhteydessä.

Yksittäisen oppilaan kohdalla seurataan, onko kasvatustieteiden tai kurinpitokeinoilla vaikutusta käyttäytymiseen. Näin arvioidaan, mikä on edellä mainittujen keinojen vaikuttavuus. Kasvatustieteiden tai kurinpitokeinojen ollessa jatkuvia, on syytä miettiä muita vaikuttavampia toimenpiteitä ja apukeinoja yksilöllisessä oppilashuoltoryhmässä. Opetuksen järjestäjä seuraa kasvatustieteiden ja kurinpidollisten keinojen käyttöä ja niiden kehittymistä vuosittain sekä päivittää tätä suunnitelmaa tarvittaessa.

Menettelytavat rike-, vilppi- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjautusmenettelyt:

Tapahtunut rike	Seuraamus	Huomioitavaa
Oppilas häiritsee opetusta tai oppimista esineellä tai aineella.	Esineen tai aineen haltuunotto	Haltuunoton suorittaa opettaja tai rehtori. Esine tai aine luovutetaan oppilaalle oppitunnin tai koulun tilaisuuden päättymisen jälkeen, ellei ole todennäköistä, että häirintä oppitunnin jälkeen jatkuu. Häirintään käytetty esine tai aine tulee luovuttaa oppilaalle viimeistään työpäivän päättyessä. Tilanteen mukaan kasvatustieteellinen seuraamus
Oppilaalla on omaa tai muiden turvallisuutta vaarantava esine tai aine.	Esineen tai aineen haltuunotto sekä tarvittaessa oppilaan tavaroitten tarkastaminen	Haltuunoton suorittaa opettaja tai rehtori. Oppilaan tavarat voidaan tarkastaa, jos oppilas ei luovuta esinettä tai ainetta tai ei osoita, ettei hänellä ole sitä hallussa. Esine tai aine luovutetaan oppilaan huoltajalle. Jos huoltajalla ei ole oikeutta pitää esinettä tai ainetta hallussa, luovutetaan se poliisille. Haltuun otetut huumausaineet, ampumaseeet, aseiden osat, patruunat, amukset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Jos esinettä ei noudeta kolmessa kuukaudessa, voidaan se todisteellisesti hävittää.
Oppilas häiritsee opetusta.	Poistaminen luokahuoneesta tai muusta koulun toiminnasta.	Poistumismääräyksen antaa koulun opettaja tai rehtori. Oppilaan valvonta on järjestettävä ja

		poistamisesta ilmoitetaan huoltajalle saman päivän aikana. Tilanteen mukaan kasvatuksellinen seuraamus.
Oppilas häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti.	Yhteensä enintään kaksi tuntia kestävä kasvatust keskustelu.	Kasvatust keskustelun määrää opettaja tai rehtori. Kasvatust keskustelun pitää rikkeen havainnut opettaja, luokanopettaja, luokanvalvoja, rehtori tai tehtävään erikseen määrätty opettajat.
Oppilas häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti kasvatust keskustelusta huolimatta taikka rikkomus on toistuva tai vakava.	Enintään kahden tunnin jälki-istunto.	Jälki-istunnon määrää koulun opettaja tai rehtori. Ennen jälki-istunnon määräämistä yksilöidään jälki-istuntoon johtanut teko tai laiminlyönti sekä kuullaan oppilasta. Jälki-istuntojen käytännön järjestelyistä sovitaan koulukohtaisesti.
Oppilas häiritsee toimintaa kohtuuttomasti taikka aiheuttaa vaaraa muiden turvallisuudelle väkivaltaisella tai uhkaavalla käytöksellä.	Opetukseen osallistumisen epääminen.	Osallistumisen epää rehtori ja asiasta ilmoitetaan kotiin. Oppilaan valvonta sekä tarvittava oppilas-huolto järjestettävä. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.
Oppilas häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti vakavasti tai toistuvasti.	Kirjallinen varoitus	Kirjallisen varoituksen antaa rehtori. Ennen kirjallista varoitusta yksilöidään varoitukseen johtanut teko tai laiminlyönti sekä kuullaan oppilasta. Myös huoltajille varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Kirjallisesta varoituksesta annetaan päätös.
Oppilas häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti vakavasti tai kirjallisesta varoituksesta huolimatta.	Määräaikainen erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi	Sivistyslautakunta päättää. Voidaan panna täytäntöön, vaikka se ei ole lainvoimainen, jos oppilas on käyttäytynyt niin uhkaavasti tai väkivaltaisesti, että toisen oppilaan tai koulussa työskentelevän henkilön turvallisuus on kärsinyt tai vakavasti vaarantunut, ja on olemassa ilmeinen vaara, että väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen toistuu. Ennen määräaikaista erottamista oppilasta kuullaan ja yksilöidään erottamiseen johtanut teko tai laiminlyönti. Myös oppilaan huoltajalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi.

Toimintamallin oppilaiden poissaolojen ehkäisemiseksi ja suunnitelmalliseksi seuraamiseksi sekä niihin puuttumiseksi

Koulun kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen ovat kouluhenkilöstön yhteinen tehtävä. Turvallinen koulu yhteisö tukee oppilaan hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Myönteinen koulun toimintakulttuuri on oppilasta suojaava tekijä. Hyvä ja turvallinen koulupäivä rakentuu koulun toimintakulttuurissa ja sen perustana on oppilaiden ja kouluhenkilöstön välinen sujuva vuorovaikutus. Keskeistä on vuorovaikutuksen avoimuus, aito kohtaaminen ja oppilaan kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus. Vuorovaikutteisella toiminnalla vahvistetaan koko kouluyhteisön hyvinvointia.

Oppilaita tulee ohjata ymmärtämään oma vastuunsa kouluyhteisön jäsenenä: koulutyöhön osallistuminen sekä reilu ja arvostava suhtautuminen oppilastovereita ja koulun aikuisia kohtaan vahvistavat yhteisöllisyyttä. Kodin ja koulun yhteistyössä on tärkeää koululäsnäoloa tukevan toimintakulttuurin vahvistaminen.

Poissaolot ovat hyvinvoinnin ja oppimisen riskitekijä. Vahvistamalla läsnäoloa tukevia käytänteitä koulun toimintakulttuurissa tuetaan poissaoloja ennaltaehkäisevää toimintaa. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön tulee olla vuorovaikutteisista oppilaiden hyvinvointia edistävässä työssä. Oppilaan kokema fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus koulupäivän aikana vahvistavat kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa. Oppilaan myönteisen kouluun kiinnittymisen tukeminen ja koululäsnäolon vahvistaminen ovat keskeinen tavoite poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi.

Kouluyhteisössä myönteistä kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan ja vahvistetaan arjen myönteisillä kohtaamisilla ja vuorovaikutuksella sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisella ja ohjaamisella arjen tilanteissa. Oppilaiden jatkuva, läpi lukuvuoden kestävä ryhmäyttäminen sekä oppilaiden osallisuuden ja merkityksellisuuden kokemusten vahvistaminen tukevat osaltaan kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa.

Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa ja/sekä yhteisöllisen opiskeluhoillon suunnitelmissa kuvataan seuraavat asiat konkreettisina toimenpiteinä oppilaan myönteisen kiinnittymisen tukemiseksi ja läsnäolon vahvistamiseksi:

- arjen kohtaamisten ja vuorovaikutuksen vahvistaminen,
- jatkuva ryhmäyttäminen erillisten ryhmäyttämisen- ja teemapäivien rinnalla
- oppilaiden merkityksellisuuden ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen
- huoltajayhteistyö hyvinvointia edistävässä työskentelyssä

Arjen kohtaaminen ja vuorovaikutus sekä toimintatavat kouluyhteisöön kiinnittämisessä ja läsnäolon vahvistamisessa: koulupäivissä kiinnitetään huomiota kouluhenkilöstön ja oppilaiden myönteisiin kohtaamisiin ja vuorovaikutukseen. Keskeistä on arkisten kohtaamisten kiireettömyys ja kuunteleminen. Kohtaamisissa korostuu aikuisen vastuu vuorovaikutuksen laadusta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen ohjaaminen arjen tilanteissa vahvistaa turvallisen toimintakulttuurin luomista kouluyhteisössä.

Oppilaiden vertaissuhteiden vahvistaminen ja jatkuva ryhmäyttäminen oppilaan kouluyhteisöön kiinnittämisessä ja läsnäolon vahvistamisessa: jatkuvalla ryhmäyttämällä tarkoitetaan kouluarjessa tapahtuvaa oppilaan ryhmään kuulumisen kokemuksen vahvistamista erillisten ryhmäyttämisen- ja teemapäivien rinnalla. Koulutyössä tulee huomioida erilaiset pedagogiset ja sosiaalisia suhteita kannattelevat ratkaisut, jotka vahvistavat oppilaan ryhmään kiinnittymistä ja ennaltaehkäisevät ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden kokemuksia. Jatkovaa ryhmäyttämistä toteutetaan läpi lukuvuoden. Huomiota kiinnitetään myös lukuvuoden aikana muualta muuttavien oppilaiden ryhmäyttämiseen ja kouluyhteisöön kiinnittämiseen.

Ryhmäyttämässä huomioidaan luokan sosiaalinen ilmapiiri ja oppilaiden vertaissuhteet. Vertaissuhteisiin liittyvän ryhmädynamiikan tunnistaminen ja tavoitteellinen ohjaaminen ovat keskeisiä jatkuvassa ryhmäyttämässä. Ohjaamisessa korostuu oppilaantuntemus. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota oppilaisiin, joille

sosiaaliset tilanteet ovat eri syistä haastavia. Ymmärtävä ja hienotunteinen tapa ohjata oppilasta kiinnittymään ryhmään omassa tahdissaan tukee oppilaan merkityksellisyyden ja turvallisuuden tunnetta.

Monialaisen osaamisen hyödyntäminen yhteistyössä oppilasryhmissä ja yksittäisen oppilaan tilanteissa on tärkeä osa jatkuvan ryhmäyttämisen ratkaisujen tukemista kouluarjessa. Monialaisuuden hyödyntäminen yhteisöllisen opiskeluhoillon yhteistyössä tukee ryhmä- ja yksilötasoista poissaoloja ennaltaehkäisevää toimintaa.

Oppilaiden osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemusten vahvistaminen: Oppilaan osallisuuden toteutumiseen kiinnitetään huomiota. Oppilaan oma kokemus ryhmään kuulumisen merkityksellisyydestä ja osallisuudesta vahvistaa koulu yhteisöön kiinnittymistä ja läsnäoloa. Oppilaiden osallisuuden vahvistaminen pedagogisin keinoin kouluarjessa on keskeinen merkityksellisyyden kokemusta lisäävä tekijä. Myös oppilaiden näkemysten ja kokemusten kuunteleminen ja huomioiminen yhteisöllisen opiskeluhoillon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on tärkeää.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö myönteisen kiinnittymisen vahvistamiseksi ja poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi: kodin ja koulun välisen yhteyden ylläpitäminen vahvistaa huoltajien osallisuutta oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemisessa sekä koulu yhteisöön kiinnittämisessä yksilö ja yhteisötasolla. Huoltajien osallisuus myönteistä kouluun kiinnittymistä ja koululäsnäoloa vahvistavan toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa tukee yhteistyötä ja vahvistaa osallistavan toimintakulttuurin kehittämistä ja ylläpitämistä.

POISSAOLOJEN SUUNNITELMALLINEN SEURAAMINEN JA KOORDINOINTI KUNTA- JA KOULUTASOLLA

Poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti kunta-, koulu- ja oppilastasolla. Kouluarjessa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa ja monialaista osaamista tulee johtaa suunnitelmallisesti siten, että pedagogisen ja opiskeluhoilollisen osaamisen ja osallisuuden yhteensovittaminen on mahdollista koulun hyvinvointityöskentelyssä.

Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjauksen, opiskeluhoillon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista koulu yhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ehkäisy sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen kouluvuoden aikana. Poissaolojen seurannan tulee olla hyvinvointia edistävässä työskentelyssä suunnitelmallista siten, että kertyvä tieto on käytettävissä poissaolojen ennaltaehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen kouluvuoden aikana.

Alueellisessa mallissa poissaoloja seurataan suunnitelmallisesti seuraavasti:

Kuntakohtaisen opiskeluhoillon ohjausryhmän rooli poissaolojen seurannassa

Kuntakohtaisen opiskeluhoillon keskeinen rooli on monialaisen hyvinvointiyhteistyön suunnitteleminen, ohjaaminen ja arviointi kunnan alueella. Kuntakohtainen opiskeluhoillon ohjausryhmä seuraa osaltaan koulujen poissaoloja kuntakohtaisella tasolla säännöllisesti. Tässä ryhmässä alueellisen poissaolotiedon tarkastelu tavoittaa monialaiset toimijat laajasti ja mahdollistaa eri ammattiryhmien osaamisen hyödyntämisen suunniteltaessa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä toimenpiteitä alueellisesti.

Poissaolotiedon rinnalla tarkastellaan samanaikaisesti myös muita käytössä olevia hyvinvoinnin ja tuen indikaattoreita. Ohjausryhmän asiantuntijatiedon yhdistäminen hyvinvoinnin indikaattoreihin on olennaisen tärkeää tiedolla johtamisen tueksi.

Poissaolotarkastelut rehtorikokouksissa

Koulutasoista poissaolotietoa tarkastellaan säännöllisesti kunnan rehtorikokouksissa. Tämä poissaolotarkastelu rehtorikokouksissa mahdollistaa koulujen poissaolotilanteiden välisen vertailun ja yksittäisen koulun poissaolotietojen vertailun esim. suhteessa alueelliseen keskiarvotietoon. Tarkasteluissa keskeistä on kouluun kiinnittymistä tukevien käytänteiden ja poissaolojen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen liittyvien toimintatapojen jakaminen yhteisesti keskustellen. Tilastotiedon ja kouluarjen asiantuntijuustiedon yhdistäminen on olennaisen tärkeää koulujen tavoitteellisen tiedolla johtamisen näkökulmasta.

Poissaolotarkastelut ja koordinaointi yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminnassa

Poissaolojen seuranta on osa oppilaiden kouluhyvinvoinnin seurantaa. Poissaolotietoja yhdistetään koulussa kerättävään muuhun hyvinvointitietoon. Tarkasteluissa voidaan hyödyntää esim. kouluterveyskyselyn tuloksia ja laajoista terveystarkastuksista kerättäviä koulu- ja luokkakohtaista tietoa. Hyvinvointi- ja poissaolotietoja tarkasteltaessa tulee monialaisena yhteistyönä pohtia keinoja oppilaiden myönteisen kouluun kiinnittymisen tukemiseksi ja oppilaiden osallisuuden kokemusten vahvistamiseksi tavanomaisessa kouluarjessa.

Poissaoloja seurataan säännöllisesti yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmissä koulu-, luokka-aste- ja luokkatasoisesti. Edellisen lukuvuoden kokonaistilastoa hyödynnetään uuden lukuvuoden alkaessa suunnittelun lähtökohtana. Poissaolojen tarkastelu antaa tietoa oppilaiden kouluun kiinnittymisen- ja läsnäolon kokonaistilanteesta ja mahdollistaa monialaisen, yhteisöllisen työskentelyn kohdentamisen kouluja luokkakoh- taisten tarpeiden mukaan.

Poissaoloja tarkastellaan säännöllisesti siten, että kertyvää tietoa voidaan hyödyntää poissaolojen ennaltaehkäisemisessä ja varhaisessa puuttumisessa koko lukuvuoden ajan. Poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi suunniteltua toimintaa tulee arvioida yhteisöllisessä opiskeluhuollossa lukuvuoden aikana (omavalvonta).

Lukuvuoden alussa kouluhenkilöstön kokouksissa ja yhteisöllisessä opiskeluhuollossa alueelliseen kouluyhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen toimintamalliin perehdytetään kaikki toimijat. Perehdyttämistä tulee tehdä tarvittaessa myös lukuvuoden aikana. Toimintamalliin perehdyttämisestä vastaa koulun rehtori.

Poissaoloja ennaltaehkäisevää toimintaa kehitetään ja vahvistetaan ensisijaisesti koko kouluyhteisön ja yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin. Koulukohtaisia toimintatapoja suunnitellaan, toteutetaan ja kehitetään monialaisena yhteistyönä siten, että pääpaino on myönteistä toimintakulttuuria ja läsnäoloa vahvistavissa toimenpiteissä. Monialaisen opiskeluhoitohenkilöstön osallisuus ja osaaminen on tärkeässä asemassa ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja toiminnassa. Monialaisen osaamisen hyödyntäminen yhteistyössä opetushenkilöstön kanssa ryhmä- ja luokkatasoissa interventiossa toteutuu yhteisöllisen opiskeluhuollon kautta.

Lisäksi koulukohtaisesti voidaan sopia, miten monialaista työskentelyä voidaan hyödyntää poissaolojen seurannassa ja puuttumisessa säännöllisesti lukuvuoden aikana, alueellisen ohjeistuksen lisäksi.

Oppilaiden omat näkemykset on tärkeää ottaa huomioon kouluun kiinnittymistä tukevien toimintatapojen kehittämisessä. Myös huoltajien näkemyksiä myönteisen kouluun kiinnittymisen tukemiseksi on hyvä kuulla suunnittelun tueksi sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistamiseksi. Poissaoloseurannan viestiminen kouluhyvinvoinnin indikaattorina ja tiedolla johtamisen keinona on osa kodin ja koulun välistä yhteistyötä.

Tiedolla johtaminen: Poissaolojen seuranta ja tarkastelu hyvinvoinnin indikaattorina

TARKASTELEVA TASO/RYHMÄ	Poissaolojen seuranta ja tarkastelu
<p>KUNTAKOHTAINEN OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ Kuntakohtainen opiskeluhuollon ohjausryhmä seuraa osaltaan koulujen poissaoloja säännöllisesti koko kunnan tasolla. Pienin yksikkö, jolla vertailua tehdään mahdollisesti suhteessa toisiin kuntiin, on kuntatasoinen poissaolotieto.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kuntatasoinen tarkastelu • tarvittaessa positiivisten interventioiden mahdollistamiseksi tarkastelu kunnan sisällä pienempinä aluekokonaisuuksina, esim. samalla alueella sijaitsevien koulujen osalta. • koulutasoisen poissaolotiedon tarkastelu osana muuta lasten ja nuorten hyvinvointia koskevaa tietoa. • ei käsittele yksittäisten luokan tai oppilaan tilanteita. • havainnoidaan alueen sisällä esiintyviä eroja ja tarkastellaan mahdollisesti muodostuvia trendejä ennaltaehkäisevien ja kohdennettujen tukitoimenpiteiden suunnittelemiseksi. • on mahdollista pohtia myös resursseja positiivisen diskriminaation näkökulmasta: hyvinvoinnin indikaattorit kertovat kunnan sisällä alueellisista ja koulukohtaisista tarpeista.
<p>SIVISTYSJOHDON JOHTAMAT REHTORIKOKOUKSET Koulutasoista poissaolotietoa tarkastellaan säännöllisesti kunnan rehtorikokouksissa. Rehtorikokouksia johtaa sivistysjohtajan edustaja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • mahdollistaa koulujen poissaolotilanteiden välisen vertailun ja yksittäisen koulun poissaolotietojen vertailun esim. suhteessa alueelliseen keskiarvotietoon ja • erilaisten kouluun kiinnittymistä tukevien käytänteiden ja poissaolojen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen liittyvien tavoitteenasetteluiden jakaminen kunnan rehtoreiden kesken. • rehtoreiden tiedolla johtamisen strateginen ohjaus yhdenmukaisella tavalla.
<p>KOULUKOHTAINEN YHTEISÖLLINEN OPISKELUHUOLTO JA OPETTAJAKOKOUKSET Koululäsnäoloa seurataan monialaisena yhteistyönä koulukohtaisissa yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmissä säännöllisesti. Poissaolojen tarkastelu tapahtuu koulu-, luokka-aste- ja luokkatasoisesti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • yksittäisen oppilaan tilannetta ei käsitellä yhteisöllisessä opiskeluhuollossa. • antaa tietoa oppilaiden kouluun kiinnittymisen- ja läsnäolon kokonaistilanteesta • mahdollistaa monialaisen, yhteisöllisen työskentelyn kohdentamisen koulu- ja luokkakohtaisten tarpeiden mukaan. • tarkastelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ilmiöihin sekä esim. yksittäisen luokan kokonaistilanteeseen jatkuvan ryhmäyttämisen näkökulmasta.
<p>OPETTAJA: oppilastasoinen tarkastelu. Opettaja seuraa säännöllisesti oppilaan poissaoloja ja on yhteydessä huoltajaan. Opiskeluhuollon konsultointi matalalla kynnyksellä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kokonaispoissaolomäärä ja poissaolotyyppit • ajanjakso, jolta poissaolot ovat • poissaolojen esiintyvyys, esim. tietty päivä/oppitunti • myöhästymiset (poissaolojen ensimerkit) • muut tuntimerkinnät • arvosanojen kehitys • kirjatut tukitoimet ja oppimisen tuki

POISSAOLOIHIN PUUTTUMISEN TOIMINTAPERIAATTEET

Opettajan toimijuus, poissaolojen seuranta ja puheeksi ottaminen

Opettaja seuraa oppilaan poissaoloja säännöllisesti osana muuta oppilaan ja hyvinvointiin liittyvää tietoa sekä puuttuu niihin suunnitelmallisesti: Luvattomiin ja huolta herättäviin poissaoloihin (esim. poissaolot tiettyinä päivinä tai oppitunteina) tulee puuttua mahdollisimman nopeasti. Myös selvittämättömiin poissaoloihin tulee puuttua yhteistyössä huoltajien kanssa.

10 %:n poissaolo oppimisen ja hyvinvoinnin mahdollisena riskitekijänä (Kearney & al.)

Poissaolot prosentteina ja tunteina	5 % poissaolo	10 % poissaolo	20 %
1-2lk	19 h lukukaudessa 38 h lukuvuodessa	38 h lukukaudessa 76 h lukuvuodessa	76 h lukukaudessa 152 h lukuvuodessa
3-4lk	22 h lukukaudessa 44 h lukuvuodessa	44 h lukukaudessa 87 h lukuvuodessa	87 h lukukaudessa 175 h lukuvuodessa
5-6lk	24 h lukukaudessa 48 h lukuvuodessa	48 h lukukaudessa 95 h lukuvuodessa	95 h lukukaudessa 190 h lukuvuodessa
7-9lk	29 h lukukaudessa 57 h lukuvuodessa	57 h lukuvuodessa 114 h lukuvuodessa	114 h lukukaudessa 228 h lukuvuodessa

Opettaja keskustelee oppilaan kanssa tilanteesta ikätasoon sopivalla tavalla ja on yhteydessä huoltajaan. Yhteydenoton tarkoituksena on ylläpitää yhteyttä koulun ja kodin välillä sekä kuulla, miltä koulunkäynti näyttää huoltajan näkökulmasta. Keskustelun pohjalta voidaan tarvittaessa koota monialainen asiantuntijaryhmä oppilaan tilanteen kokonaisvaltaiseksi kartoittamiseksi. Opettaja kokoaa ryhmän yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhoitopalveluiden henkilöstön kanssa. Opettajan on mahdollista nimettömästi konsultoida opiskeluhoitopalveluidentyöntekijöitä oppilaan asiassa. Mikäli opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöön kuuluvalla toimijalla on oppilaan koulunkäyntiin liittyvä huoli tai näkemys oppilaan kokonaistilanteen kartoittamisen tarpeellisuudesta, hän kokoaa ryhmän yhteistyössä opettajan ja huoltajien/muun laillisen edustajan kanssa.

Suunnitelmallinen poissaolojen puheeksi ottaminen dokumentoidaan Wilmaan. Poissaoloja seurattaessa mukaan lasketaan kaikki poissaolot, myös ennalta anottut vapaat sekä terveydellisiin syihin liittyvät poissaolot. Poissaollessaan oppilas on pois paitsi oppimisesta, myös kouluyhteisöstä ja vertaissuhteista. Poissaoloja seurattaessa kiinnitetään huomiota kokonaisvaltaisesti oppilaan oppimiseen ja sosiaalisiin suhteisiin.

Poissaoloihin puuttuminen, monialainen asiantuntijaryhmä ja taustasyiden selvittäminen

Toimintamallissa opettaja kokoaa tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän oppilaan tilanteen kokonaisvaltaiseksi kartoittamiseksi yhteistyössä huoltajan ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa. Varhaisen puheeksi ottamisen toimintatavan mukaisesti ryhmä kootaan oppilaan ja perheen tueksi ja koulukäynnin vahvistamiseksi mahdollisimman varhain. Tavoitteena on ennaltaehkäistä tilanteen pitkittymistä ja poissaolokierteen syntymistä. Ryhmään kootaan oppilaan ja tilanteen kannalta keskeiset henkilöt huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella. Monialaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään oppilaan tilannetta laajalaisesti. Oppilaan omien näkemysten ja perheen kuunteleminen ovat työskentelyn lähtökohta.

Poissaolojen taustalla on usein erilaisia syitä. Asiantuntijaryhmässä sovitaan, kuka tekee yhdessä oppilaan kanssa poissaolojen taustasyiden kartoituksen osana tilannearviota. Taustasyiden kartoituksen tekemisessä on huomioitava oppilaan ja kartoitusta tekevän aikuisen keskinäisen vuorovaikutuksen laatu: oppilaan tulee voida kartoitusta tehdessä keskustella luottamuksellisesti omaan tilanteeseensa vaikuttavista tekijöistä aikuisen kanssa. Taustasyiden selvittäminen on keskeistä oikein kohdennettujen tukitoimien tarjoamiseksi. Tarvittaessa myös huoltajia voidaan ohjata tekemään poissaolojen taustasyiden kartoitukseen liittyviä kyselyitä.

Asiantuntijaryhmässä asetetaan pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet oppilaan koulunkäytikyvyn vahvistamiseksi ja kannattelemiseksi. Työskentelyssä kiinnitetään huomiota vuorovaikutukseen ja tavoitteelliseen työskentelyyn. Luottamusta herättävän vuorovaikutussuhteen luominen yhteistyössä on keskeinen oppilasta kannatteleva tekijä. Tavoitteiden asettamisessa on huomioitava, että annetun tuen vaikutuksia tulee voida arvioida ja tehdä tarvittaessa joustavasti muutoksia oppilaan koulunkäynnin tueksi.

Asiantuntijaryhmässä sovitaan ja kirjataan vastuuhenkilö ja seuranta sekä tehdään toimintasuunnitelma oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi. Opettaja kirjaa monialaisen asiantuntijaryhmän tapaamisesta muistion Wilmaan. Muistio julkaistaan myös huoltajalle Wilmassa. Opiskeluhooltohenkilöstö kirjaa tapaamisen asiat omiin rekistereihinsä. Laajat terveystarkastukset ja siihen liittyvä asiantuntijayhteistyö vahvistavat osaltaan oppilaan hyvinvoinnin seuraamista ja tukemista. Laajoissa terveystarkastuksissa on tavoitteena muodostaa kokonaiskuva oppilaan ja perheen tilanteesta sekä järjestää mahdollisesti tarvittava tuki.

Tuen varmistamiseksi siirretään terveystarkastuksen pohjalta kerättyä, tarvittavaa tietoa muille oppilaan kanssa työskenteleville opiskeluhoollon toimijoille, opettajille ja muille tarvittaville tahoille (THL). Yhteistyön näkökulmasta laajoissa terveystarkastuksissa tulee huomioida, että oppilaan poissaolotiedot tulee olla käytettävissä yhtenä hyvinvoinnin indikaattorina ja niiden tarkastelu yhteistyössä huoltajan ja oppilaan kanssa on osa hyvinvoinnin arviointia.

Monialaisen asiantuntijaryhmän rooli pitkittyneiden poissaolojen ja kouluun paluun suunnittelussa

Jos oppilaan koulunkäynnin tilanteesta liittyen pitkiin ja runsaisiin poissaoloihin herää huoli, on opiskeluhoitopalveluiden henkilöstö keskeinen yhteistyötaho. Poissaoloihin liittyviin tilanteisiin ei ole yhtä oikeaa ratkaisua. Erilaiset yksilölliset ja joustavat ratkaisut ovat tarpeellisia oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi. Perusopetuslain ja opetussuunnitelman mukaisia joustavia ratkaisuja ovat mm. vuosiluokkiin sitomaton opiskelu (VSOP) sekä erityiset opetusjärjestelyt (PoL 18 §).

Monialainen asiantuntijaryhmä tukee oppilasta suunnitelmallisessa kouluun paluussa pidemmän poissaolojakson jälkeen: asiantuntijaryhmässä suunnitellaan oppilaan paluu ja sovitaan saattavan ja vastaanottavan tahon yhteistyöstä, tavoitteista ja vastuista. Yhteistyöverkostossa nimetään henkilö, joka toimii oppilaan asioissa vastuuajaisena ja yhteistyötä koordinoivana henkilönä eri toimijoiden välillä. Opettajan rooli kouluyhteisön aikuisena monialaisessa ryhmässä on tärkeä oppilaan kouluun ja ryhmään kiinnittymisen näkökulmasta. Oppilasta opettavilla opettajilla tulee olla tieto oppilaan kouluun paluun suunnitelmasta ja siihen liittyvistä käytännön toimenpiteistä ja järjestelyistä.

Oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi saatetaan tarvita koulun omien tukitoimien, opiskeluhoitopalveluiden ja monialaisen asiantuntijaryhmän rinnalle myös koulun ulkopuolisia yhteistyötahoja. Verkostoyhteistyössä mukana voivat olla esimerkiksi sosiaalihoitolaik mukaiset perhepalvelut, lastensuojelu sekä perus- ja erikoissairaanhoidon konsultaatiot ja tukitoimet oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi. Oppilaan ja huoltajien toimijuutta ja osallisuutta tulee tukea ja vahvistaa sekä heitä tulee arvostaa oman asiansa asiantuntijoina.

Yhteistyö huoltajien tai laillisen edustajan kanssa kouluyhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen mallissa

Huoltajia tiedotetaan säännöllisesti alueellisen kouluyhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen toimintamallista sekä siihen liittyvistä opiskeluhoitohenkilöstön palveluista: alueellisesta toimintamallista tiedotetaan kunnan perusopetuksen verkkosivuilla ja Wilmassa sekä koulu- ja/tai luokkakohtaisissa vanhempainiloissa. Lukuvuoden aika tulee huolehtia myös uuden henkilöstön ja muualta muuttaneiden oppilaiden ja heidän huoltajiensa perehdyttämisestä alueelliseen toimintatapaan.

Yhteistyö huoltajien kanssa poissaoloja ennalta ehkäisevän työskentelyn suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa tukee oppilaan myönteistä kouluun kiinnittymistä ja vahvistaa koululäsnäoloa. Huoltajien osallisuuden mahdollistamiseen kiinnitetään huomiota hyvinvointia edistävän työn suunnittelussa,

toteuttamisessa ja arvioinnissa koulujen lukuvuosisuunnitelmassa ja/sekä yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikellossa sovitulla tavalla.

Huoltajayhteistyö toteutuu yksittäisen oppilaan tasolla opettajien poissaoloseurannan ja siihen pohjautuvan yhteyden ylläpitämisen kautta: poissaoloista keskustellaan yhteistyössä oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Varhaisen puheeksi ottamisen tarkoituksena on viestiä välittämistä.

Koulupoissaolojen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen Loimaan kaupungin perusopetuksessa

Ennaltaehkäisevä toiminta	Yli 30 h poissaoloja	Yli 50 h poissaoloja	Yli 100 h poissaoloja
<p>Yhteisöllisen opiskelu- huollon, oppilaskunnan ja vanhempainyhdistyk- sen keinoin lisätään op- pilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä</p> <p>Sujuva yhteistyö kodin ja koulun välillä</p> <p>Oppilaiden läsnäoloa seurataan koulussa jat- kuvasti ja poissaolot merkitään Wilmaan.</p>	<p>Luokanopettaja/-val- voja selvittävät, onko poissaoloista huolta Jos ei ole huolta, ei tar- vitse tehdä mitään.</p> <p>Jos oppilaan poissa- oloista herää huoli ->Luokanopettaja/-val- voja keskustelelee asiasta oppilaan kanssa ja on yhteydessä myös huolta- jiin -> Mahdollinen yhtey- denotto opiskeluhuol- toon (ilmoitus yhteyden- otosta vanhemmille) Luokanopettaja/-val- voja konsultoi oppilas- huollon työntekijöitä matalalla kynnyksellä.</p>	<p>Luokanopettaja/ -valvoja ilmoittaa kou- lukuraattorille yli 50 h poissaoloista lukukau- dessa</p> <p>Yhteys huoltajiin ja teh- dään perusteellinen kar- toitus poissaolojen systä ja kokonaistilan- teesta</p> <p>Jos tilanne ei korjaannu ->luokanopettaja/-val- voja kutsuu koolle pala- verin ja kokoaa ne toimi- jat, jotka hän arvioi tar- peelliseksi oppilaan kou- lunkäynnin tukemiseksi (usein opiskeluhuollon työntekijöitä)</p> <p>Mikäli tukitoimista ja seurantapalavereista huolimatta oppilaalla on jatkuvasti/runsaasti poissaoloja, harkitaan sosiaalihuoltolain mu- kainen palvelutarpeen- arvio tai lastensuojeluil- moitus konsultaation pohjalta (huoltajalle aina tieto)</p> <p>Mietitään yhdessä kou- lun tukitoimet, niiden seuranta ja vastuuhengi- löt</p> <p>Tarvittaessa koulun ul- kopuolisten tahojen kon- sultaatio, esim.</p>	<p>Koulu tässä vaiheessa selvittänyt omalta osal- taan poissaoloja ja tar- jonnut tukitoimia moni- puolisesti</p> <p>Selvitetään tarkasti kaikki poissaolot ja teh- dään tarvittaessa las- tensuojeluilmoitus. Las- tensuojeluilmoituksen pohjana on huoli syrjäy- tymisriskistä ja normaa- lin kehityksen ja koulun- käynnin vaarantumi- sesta</p> <p>Ilmoituksessa mainitaan koulussa jo tehdyt tuki- toimet sekä huoltajien kanssa tehty yhteistyö, sovitaan seurantapala- veri ja vastuuhenkilö</p>

		sosiaalityöntekijän konsultointi tai verkostopalaveri, jossa voidaan myös tehdä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arvio.	
--	--	---	--

YHTEISTYÖ KUNNAN/KOULUN SISÄLLÄ SEKÄ ULKOPUOLISTEN TOIMIJOIDEN KANSSA TOIMIMINEN SEKÄ TOIMINNAN SEURAAMINEN JA KEHITTÄMINEN

Yhteistyö kunnan sisällä sekä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutuu osana koulu yhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen toimintamallia. Yhteistyötä kunnan ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa ohjataan tarpeen mukaan yhteistyössä sivistysjohdon, rehtoreiden, kuntakohtaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän ja koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien kanssa.

Yhteistyön toimivuutta tulee seurata ja kehittää kunta- ja koulutasoisesti: Kuntatasoisesti monialaisen työskentelyn ja ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä tulee tarkastella yhteistyön toteutumisen ja jatkuvan kehittämisen ja ohjaamisen näkökulmasta. Kouluissa tulee kiinnittää huomiota monialaisen yhteisöllisen työskentelyn toteutumiseen ja vaikuttavuuteen sekä kehittää koulun omaa toimintaa saatujen tietojen ja kokemusten pohjalta. Arviointi voidaan linkittää osaksi koulukohtaista koulu yhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen toimintamallin arviointiprosessia.

TOIMINTAMALLIN JATKUVA SEURANTA JA KEHITTÄMINEN KERÄTYN TIEDON JA JÄRJESTELMÄLLISEN PALAUTTEEN POHJALTA

Alueellisen koulu yhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen toimintamallin taustalla on tutkimusperustainen näkemys koulupoissaolojen suuntaa antavista riskirajoista oppimiselle ja hyvinvoinnille sekä varhaisen puheeksi ottamisen ja yhteyden ylläpitämisen periaate koululäsnäolon vahvistamisessa. Pehdyttämistä ja tiedottamista em. asioihin liittyen tulee tehdä säännöllisesti läpi lukuvuoden, jotta jatkuva seuranta ja arviointi voidaan kohdentaa oikeasuuntaisesti toimintamallia ohjaavat periaatteet huomioiden.

Koulu yhteisöön kiinnittämisen ja poissaoloihin puuttumisen mallin jatkuva seuranta toteutetaan lukuvuoden aikana tiedolla johtamiseen luotujen raporttien, säännöllisten tilastotarkasteluiden ja yhteisöllisen opiskelu huollon toiminnan arvioinnin kautta (omavalvonta). Arvioinnissa huomioidaan tutkimusperustaisuuden luomat toimintaraamit, säännöllisten poissaolotarkasteluiden tuottama tieto sekä oppilaiden, huoltajien ja kouluhenkilöstön näkemykset toimintamallista.

Alueellisesti yhtenäistä toimintamallia arvioidaan säännöllisesti kerran lukuvuodessa.

Arviointia toteutetaan koulu- ja kuntatasoisesti:

Koulutasoisesti arvioidaan mallin pohjalta asetettuja koulukohtaisia, yhteisöllisessä opiskelu huollossa sovitutuja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä ja tavoitteita ja niiden saavuttamista poissaoloja ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulmasta. Tarvittaessa arvioidaan muita lukuvuoden aika esille nousseita näkökulmia toimintatapaan liittyen. Arviointituloksia hyödynnetään koulukohtaisten toimenpiteiden jatkosuunnittelussa.

Kuntatasoisessa arvioinnissa ja kehittämisessä kuntakohtainen opiskelu huollon ohjausryhmä hyödyntää koulukohtaisia tuloksia alueellisen mallin jatkuvaan kehittämiseen perustuvassa suunnittelussa ja ohjaamisessa osana muuta oppilaiden hyvinvointia edistävän työn ohjausta.

8. Opiskeluhoolto

8.1 Paikallisesti päätettävät asiat ja opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä koulujen ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolainmukainen yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä koulukohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opetuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhooltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista kouluissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Opetuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhooltosuunnitelma. Opetuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten koulujen toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhooltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on koulukohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5):

1. Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin koululta. Tiedot ilmoitetaan opetuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhooltopalvelujen riittävyys huomioiden oppilaiden ja kouluyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa.

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi kouluyksiköiden määrä ja koulujen oppilasmäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa huomioidaan lisäksi esimerkiksi eri ikäisten, tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden lukumäärät ja osuudet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös oppilailta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Opetuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (kouluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) henkilötyövuodet.

2. Koulu yhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoiton edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Oppilaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja opetuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Koulun henkilökunnalla on ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- koulukohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat
- *poissaolojen ehkäisemisestä, suunnitelmallisesta seurannasta ja poissaoloihin puuttumisesta määrätään perusteiden luvuissa 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ja 5.6 Paikallisesti päätettävät asiat*¹
- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet koulu ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

3. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan kouluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoiton kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (kouluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut)
- yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille
- tarvittavan opiskeluhoiton järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäamisen yhteydessä
- opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet (ml. suostumuksen hankkiminen) koulussa
- oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

4. Yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän perheidensä sekä koulussa työskentelevien ja muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen
- koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä
- yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

5. Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista koulujen kanssa. Opetuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia.

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä opetuksen järjestäjän ja koulun välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaaraja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

¹Laki perusopetuslain 26 § muuttamisesta (947/2022)

Ks. Loimaan kaupungin esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitosuunnitelma